

Opinia AMU ws. Stypendium Ministra dla Wybitnych Młodych Naukowców

Akademia Młodych Uczonych PAN po raz kolejny zwraca uwagę na potrzebę zmian w regułach przyznawania stypendium ministra dla wybitnych młodych naukowców. Poprzednie wnioski AMU w tej sprawie — w dużej mierze nieuwzględnione w ostatnim konkursie (rozstrzygniętym w czerwcu 2022 roku) — zostały przedstawione w rekomendacji z 24 czerwca 2021 roku¹, opinii z 2 sierpnia 2021 roku² oraz rekomendacji z 25 września 2021 roku³. W pierwszym dokumencie znalazły się sugestie dotyczące systemu oceny wniosków, kolejne dwa zaś dotyczyły zasad ustalania liczby przyznanych stypendiów w dyscyplinach. Te dwie kwestie są też przedmiotem niniejszej opinii.

1. Punktowy system oceny wniosków

Leżąca u podstaw obecnego systemu przyznawania stypendiów idea mierzenia doskonałości naukowej przy pomocy wskaźników liczbowych budzi sprzeciw AMU. Stoimy na stanowisku, że o ostatecznej ocenie, czy młody naukowiec jest wybitny, powinno decydować grono ekspertów o uznanej renomie w środowisku naukowym.

Rozumiejąc jednak, że w obecnej sytuacji zmiana systemu oceny na ekspercki wydaje się niemożliwa, AMU chce zaproponować następujące poprawki w *wytucznych stosowanych przez Zespół doradczy MEiN przy ocenie wniosków o stypendia ministra dla wybitnych młodych naukowców*⁴ i w zasadach opisanych w *informacji na temat składania wniosków o stypendia ministra właściwego do spraw szkolnictwa wyższego i nauki dla wybitnych młodych naukowców*⁵.

1.1. Dzielenie przez liczbę autorów

W punktach I.1 oraz I.2 wytucznych liczbę punktów za dany artykuł naukowy dzieli się przez liczbę jego autorów. Prowadzi to do paradoksalnych sytuacji, w których stypendium nie otrzymują osoby publikujące ze współautorami w najlepszych czasopismach, a otrzymują je kandydaci przedkładający przeciętne jednoautorskie artykuły. Obecny sposób obliczania punktów za publikacje może ponadto zniechęcać młodych naukowców do współpracy naukowej.

1

<https://amu.pan.pl/amu-proponuje-zmiany-w-celu-ulepszenia-systemu-oceny-wnioskow-o-stypendia-dla-wybitnych-mlodych-naukowcow/>

2 <https://amu.pan.pl/amu-sugeruje-zmiany-zasad-przyznawania-stypendiow-dla-wybitnych/>

3 <https://amu.pan.pl/amu-proponuje-zmienic-zasady-przyznawania-stypendiow-w-dyscyplinach/>

4 <https://www.gov.pl/attachment/77a64e8b-4255-4c95-a20c-6e109c74a239>

5

<https://www.gov.pl/web/edukacja-i-nauka/informacja-na-temat-skladania-wnioskow-o-stypendia-ministra-wlasciwego-do-spraw-szkolnictwa-wyzszego-i-nauki-dla-wybitnych-mlodych-naukowcow-w-grudniu-2021-r>

Z wymienionych wyżej powodów AMU sugeruje zmianę reguł przyznawania punktów za publikacje tak, aby osoby pracujące w zespołach miały możliwość bardziej uczciwego konkurencyjnego z naukowcami pracującymi samodzielnie. Zmiany mogą obejmować jedną z poniższych propozycji:

- ocenę ekspercką wkładu kandydata w przygotowanie publikacji, na podstawie której odpowiednio zmniejszana jest liczba punktów;
- ocenę roli kandydata w przygotowaniu publikacji na podstawie pozycji na liście autorów (w dyscyplinach, w których kolejność autorów ma znaczenie), opisu zawartego w publikacji (jeśli jest dostępny) lub oświadczeń kandydata;
- automatyczne zmniejszanie liczby punktów w publikacjach wieloautorskich przy jednoczesnym umożliwieniu zgłaszania odpowiednio większej liczby publikacji w przypadku zgłaszania publikacji wieloautorskich — w tej sytuacji sugerujemy jednak zastąpić dzielenie przez liczbę współautorów operacją w mniejszym stopniu obniżającą wagę prac wieloautorskich.

Przy okazji AMU pragnie przypomnieć, że lista punktowanych czasopism naukowych powstała z myślą o ocenie jednostek naukowych i w założeniu miała nie służyć ocenie indywidualnych naukowców.

1.2. Różnice między dyscyplinami

Obecne wytyczne stosowane przy ocenie wniosków nie uwzględniają różnic między dyscyplinami, z wyłączeniem osobnych tabeli dla nauk humanistycznych, społecznych i teologicznych. AMU proponuje, by — w uzasadnionych przypadkach — szczegółowe zasady przydzielania punktów mogły się różnić między poszczególnymi dyscyplinami. Różnice te powinny zostać wypracowane przez grono ekspertów z danej dyscypliny.

Jednym z uzasadnionych przypadków, o których mowa powyżej, jest wspomniana w poprzednim punkcie możliwość uwzględnienia pozycji kandydata na liście autorów czy zawartego w publikacji opisu wkładu poszczególnych autorów w proces przygotowania publikacji.

1.3. Przejrzystość procesu oceny wniosków

Zdaniem AMU, aby proces oceny wniosków był przejrzysty, wytyczne stosowane przy ocenie wniosków powinny być upublicznione najpóźniej w chwili ogłoszenia konkursu o stypendium.

Z tego samego powodu AMU postuluje, by status młodego naukowca był weryfikowany w z góry określonej chwili. Sformułowanie zawarte w obecnej informacji na temat składania wniosków uniemożliwia wcześniejszą ocenę, czy kandydat jest uprawniony do złożenia wniosku: *status młodego naukowca będzie weryfikowany zarówno na dzień złożenia wniosku, jak i na dzień podjęcia przez Ministra decyzji o przyznaniu stypendium.*

2. Ustalanie liczby przyznanych stypendiów w dyscyplinach

Stosowana wcześniej zasada porównywania wniosków w ramach dziedzin nauk, krytykowana w poprzednich opiniach AMU, została w tym roku zastąpiona oceną w

ramach poszczególnych dyscyplin. Dzięki tej zmianie, postulowanej we wszystkich trzech przywołanych we wstępie opiniach AMU, wybitni naukowcy w dyscyplinach, w których publikuje się mniej, zyskali szansę na stypendium.

Pewne wątpliwości budzi jednak sposób ustalania liczby przyznanych stypendiów w dyscyplinach. W tegorocznym konkursie w 32 dyscyplinach przyznano 4 lub 5 stypendiów, w siedmiu dyscyplinach 2–3, w ośmiu zaś 6–7. Ponadto trudno dostrzec związek liczby przyznanych stypendiów w dyscyplinie z innymi znanymi parametrami.

AMU postuluje, by sposób ustalania liczby przyznanych stypendiów w dyscyplinach był jawny i, w miarę możliwości, powiązany na przykład z liczbą naukowców pracujących w Polsce w danej dyscyplinie.